

PostNL opent op maandag 14 maart een nieuw sorteer- en distributiecentrum in Willebroek. Daarmee is de Nederlandse pakjesbezorger niet alleen: ook kleppers als Decathlon, Brico en Carrefour regelen hun logistiek in de kanaalgemeente die in twee decennia uitgroeide van vergane industriële glorie tot logistieke draaischijf. En toch is Willebroek nog steeds een van de armere gemeenten in Vlaanderen. Hoe komt dat? En zal de logistieke sector Willebroek alsnog uit het economische moeras trekken? TEKST: Christof Willocx BEELD: Robin Fasseur, Joris Herregods, RR

Dit artikel begint met een bekentenis. Ik ben opgegroeid in Willebroek, en ik ben blij dat ik er weg ben. Als kleine jongen zag ik hoe het zwembad De Schalk gesloten werd wegens te versleten en te duur om verder uit te baten. Het cultureel centrum De Ster ontving in mijn studententijd nauwelijks artiesten die tot mijn verbeelding spraken. En in het centrum leek de ene winkel na de andere er de brui aan te geven. Dertien jaar na mijn verhuis ben ik nog steeds heel blij met mijn nieuwe thuishaven Bornem. Mijn dochter amuseert zich te pletter in het plaatselijke zwembad, elke week staat er minstens één grote naam in cultureel centrum Ter Dilft en de winkelstraat heeft meer hippe zaken dan ik in mijn jeugd in Willebroek ooit heb gezien.

Soms zeg ik al schertsend dat ik een economisch vluchteling ben. Terwijl buurgemeenten Bornem en Puurs-Sint-Amunds tot de rijkere gemeenten van Vlaanderen behoren, duikt Willebroek meestal aan de onderkant van de statistieken op. Het gemiddelde jaarinkomen in de gemeente lag in 2019 bijvoorbeeld ruim 1.200 euro lager dan het Vlaamse gemiddelde.

Economisch sprookje

Tot daar de klaagzang. Want er is iets merkwaardigs aan de hand in deze ooit zo verkommerde gemeente. Sinds een twintigtal jaar slaat het ene logistieke bedrijf na het andere er zijn tenten op. In het begin ging het stapje voor stapje, maar de jongste jaren is het aantal logistieke spelers in Willebroek zo'n beetje geëxplodeerd. In het najaar van 2012 werd de eerste spadesteek gegeven van het Willebroekse bedrijventerrein De Hulst. Nog geen tien jaar later werken daar 1.225 mensen in de logistiek.

Ook het bedrijventerrein Willebroek-Noord is een toonbeeld van jobcreatie. In 2002 lag dat terrein er nog leeg en zwaar vervuild bij. Vandaag stellen twee logistieke bedrijven, ID Logistics en RCT Stevedoging, er samen 285 mensen tewerk. Vooral ID Logistics is een grote naam: dat bedrijf sorteert en verdeelt alle artikelen voor de Brico-winkels in de Benelux.

Jobs, jobs, jobs dus. Hoe is dit economische sprookje ontstaan? Dirk Cleiren weet er alles van. Hij is teamverantwoordelijke voor ruimtelijke innovatie bij de Provinciale Ontwikkelingsmaatschappij van Antwerpen. "We zijn in 2002 begonnen aan de ontwikkeling van een bedrijventerrein voor de logistieke sector in Willebroek", zegt Cleiren. "Er was veel plaats vrijgekomen op oude industriële sites. Want veel oude bedrijven in Willebroek, zoals een kunstmeststoffenfabriek, een fabriek die ammoniak produceerde en papier- en stoomketelfabriek De Naeyer, waren failliet gegaan of gestopt. En Willebroek is voor logistieke bedrijven een echte toplocatie, omdat het dicht bij grote steden zoals Antwerpen, Gent en Brussel ligt. Het ligt in het centrum van de meest welvarende regio van het land."

Van brownfield tot Brico

"Willebroek is dus een ideale uitvalsbasis om snel goederen te vervoeren van de ene plaats naar de andere. Met vrachtwagens, maar ook via het water, want in de gemeente is een terminal waar zeeschepen met een volume tot tienduizend ton kunnen aanmeren."

Maar de ontwikkeling ging niet zonder slag of stoot. "Wij wilden met de Provinciale Ontwikkelingsmaatschappij eerst het bedrijventerrein De Hulst, ten zuiden van het centrum van Willebroek, realiseren", zegt Dirk Cleiren. "Het toenmalige gemeentebestuur zei ons: 'Jullie mogen dat makkelijke werk doen, maar neem dan ook het moeilijke erbij.' Het moeilijke werk, dat was het bedrijventerrein Willebroek-Noord, dat zwaar vervuild was door de industrie uit de twintigste eeuw. Het terrein was bijvoorbeeld jarenlang de thuisbasis van een grote cokesfabriek. Er moest dus veel en grondig worden gesaneerd. Dat was vrij nieuw. In die tijd werd er nog niet veel aan 'brownfield-ontwikkeling' (de sanering van vervuilde bedrijventerreinen, red.) gedaan. "

"En dat is niet alles. We moesten er ook voor zorgen dat de vrachtwagens niet meer door de aanpalende woonwijk zouden rijden, en we moesten het waterprobleem oplossen. Er was geen gescheiden rioleringsstelsel voor de bedrijven en de woningen. Als het hard regende, stonden de straten van de aanpalende woonwijk soms blank. We zijn erin geslaagd om al die problemen grondig aan te pakken en zo grote logistieke spelers naar Willebroek te halen. Doe-het-zelfketen Brico is daar een goed voorbeeld van: veel producten die in het buitenland worden geproduceerd, varen de Antwerpse haven binnen, gaan via de binnenvaart verder naar Willebroek, worden in Willebroek-Noord gesorteerd en gaan vervolgens naar alle Brico-winkels in de Benelux."

Intussen zitten zowel bedrijventerrein De Hulst als de site Willebroek-Noord ongeveer vol. Maar dat betekent niet dat de logistieke expansie in Willebroek ten einde is. Integendeel zelfs. De toestroom van grote logistieke bedrijven heeft ook de tenoren in supermarktländ wakker geschud. "Vorig jaar heeft Carrefour een nieuw distributiecentrum geopend in de Victor Dumonlaan in Willebroek, waar de aankopen voor de webshop van Carrefour worden gesorteerd", zegt Roel Gevaers, transporteconoom van de Universiteit Antwerpen.

"Ook Delhaize heeft zijn centrale distributiecentrum nabij Willebroek geopend. Het bevindt zich net over de grens met Puurs, tegenover dancing Carré. En Colruyt heeft zijn distributiecentrum voor de online dienst Collect & Go eind vorig jaar verhuisd van Zaventem naar Londerzeel, ook vlak bij Willebroek."

Groot arbeidspotentieel

In dat distributiecentrum van Colruyt werken vandaag vooral mensen die vanuit Zaventem zijn overgekomen. Maar zowel in het distributiecentrum van Delhaize als in dat van Carrefour zijn veel mensen uit de Willebroekse regio aan de slag. “De bloei van de logistieke sector heeft niet alleen te maken met de centrale ligging van Willebroek”, zegt Roel Gevaers. “Er is ook nog een groot arbeidspotentieel, zeker van jongeren. De jonge bevolking neemt in Willebroek veel sneller toe dan in de buurgemeenten.” Uit cijfers van het Belgische statistiekbureau Statbel blijkt dat het aantal 0- tot 19-jarigen in Willebroek in de periode 2010-2021 met meer dan 20% is toegenomen. In buurgemeente Mechelen bedraagt de stijging in die periode maar 8%, in Puurs-Sint-Amands 1,7%. In Bornem is er zelfs een krimp van de jonge bevolking van bijna 8%.

Geen wonder dus dat Eddy Bevers (N-VA), burgemeester van Willebroek, een grote kans ruikt om zijn gemeente uit het economische moeras te trekken. “Wij willen onze strategische ligging nog verder uitspelen. Er komt bijvoorbeeld een nieuwe bedrijventoneel langs de A12, rond dancing Carré. Die zal een oppervlakte van meer dan honderd hectare hebben, en dus groter zijn dan De Hulst. We zijn nu een studie aan het doen over welk soort bedrijven we daar willen. Er zal zeker plaats zijn voor logistieke activiteiten. En niet alleen voor vervoer via vrachtwagens, maar ook via het water. Er komt een verbinding met de containerterminal aan de kant van Klein-Willebroek. De studie moet dit jaar afgerond zijn. Daarna wordt een Ruimtelijk Uitvoeringsplan opgesteld. Dat zal nog zo'n twee jaar in beslag nemen.”

En toch veel werklozen

Eddy Bevers wil zich niet beperken tot de aanleg van een nieuw bedrijventerrein. “We willen de logistieke sector hier nog meer verankeren, onder meer door de oprichting van een opleidingscentrum voor logistieke jobs. Bedrijven zullen daar in de toekomst gezamenlijke opleidingen kunnen organiseren, bijvoorbeeld voor heftruckchauffeur. Ze kunnen er ook groepsaankopen doen, bijvoorbeeld voor werkkledij. Hoe dat centrum er precies zal uitzien, weten we nog niet. We werken het concept nog volop uit. Maar door bedrijven een extra dienstverlening te bieden, willen we Willebroek verder ontwikkelen tot de hotspot van de logistieke sector.”

Kortom: Willebroek is in twee decennia uitgegroeid van een vergane industriële glorie tot het centrum van de logistiek in België. Dat is indrukwekkend, en het geeft de gemeente een fris en positief imago. Maar brengen al die logistieke jobs ook een grotere welvaart met zich mee? De naakte cijfers schetsen een gemengd beeld. Het gemiddelde inkomen per inwoner in Willebroek is in de periode 2009-2019 met ruim 18% gestegen. Dat lijkt veel, maar in heel Vlaanderen is het gemiddelde inkomen in die tijd met bijna 24% - gestegen.

Het aantal werklozen daalt in Willebroek, net zoals in elke andere gemeente. Maar in tegenstelling tot in Vlaanderen breekt de werkloosheid in Willebroek geen laagterecords. Vlaanderen kent vandaag zijn laagste aantal werklozen in minstens vijftien jaar. Het zijn er dik 20.000 minder dan in februari 2008, toen het vorige laagterecord voor die maand werd gevestigd. In Willebroek zijn er vandaag ruim honderd werklozen méér dan in februari 2008.

Hoe kan dat, als er duizenden logistieke jobs in de gemeente zijn bijgekomen? “Om eerlijk te zijn: ondanks de hoge werkloosheidsgraad in Willebroek moeten wij mensen uit het Antwerpse en het Brusselse laten overkomen om die logistieke jobs in te vullen”, zegt Greet Van Melkebeke, die voor personeelsdienstverlener Randstad de logistieke arbeidsmarkt in de regio-Willebroek opvolgt. “Er zijn zelfs bedrijven die bussen inleggen om Franssprekende Brusselaars elke dag naar Willebroek te krijgen.”

Niet hopen op tweede Pfizer

“De gemeente heeft een diverse bevolkingssamenstelling, en voor een deel van de inwoners is de kloof tussen werken en niet werken misschien te klein”, zegt Van Melkebeke. “Het loon van een magazijnier of order picker ligt niet altijd zo veel hoger dan een uitkering. Als je dan als jonge mama ook nog kinderopvang moet voorzien als je gaat werken, is de rekening voor sommigen snel gemaakt. Je moet er ook rekening mee houden dat de logistieke sector vaak met vroege en late shiften werkt. Dan is het als werknemer niet evident om na school altijd voor de kinderen thuis te zijn.”

De uitbouw van de logistieke sector is dus geen wonderoplossing voor de hoge werkloosheid in Willebroek. Al helpt het natuurlijk wel. De werkloosheid in de gemeente blijft hoog, maar zit in dalende lijn en is fors lager dan die in de arme buurgemeente Boom, waar de logistiek niet zo rijkelijk aanwezig is. In Willebroek is 7,1% van de inwoners vruchteloos op zoek naar een job. In Boom is dat 8%.

“Het gemeentebestuur van Willebroek doet er dus goed aan om de logistieke sector verder te ontwikkelen”, zegt transporteconoom Roel Gevaers. “Buurgemeente Puurs-Sint-Amands heeft farmabedrijf Pfizer op haar grondgebied. Daar werken drieduizend mensen. Maar op zo'n tweede Pfizer moet Willebroek niet hopen. De loonkosten voor bedrijven in België zijn doorgaans te hoog om hier nog een grote nieuwe vestiging te openen. De logistiek is een goed alternatief. Door de komst van nieuwe bedrijven naar Willebroek zal de lokale werkloosheid verder dalen en het gemiddelde inkomen dus ook stijgen.”

Daar is ook burgemeester Bevers van overtuigd. “Door het industriële verval was de welvaart in Willebroek pijlsnel gedaald”, zegt hij. “Dankzij de logistiek klimmen we nu weer naar omhoog. Dankzij al onze initiatieven wordt Willebroek een pionier voor de logistieke sector in België. Onze gemeente zal hier economisch zeker en vast van profiteren.”